

11. Федоренко В.Л. Теоретико-методологічні основи системи і структури конституційного права України. *Право України*. 2013. № 12. С. 33–53.
12. Рішення Конституційного Суду України у справі про набуття чинності Конституцією України від 3 жовтня 1997 року № 4-зп. *Офіційний вісник України*. 1997. № 42. С. 59.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі про електроенергетику від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002. *Офіційний вісник України*. 2002. № 22. Ст. 1069.
14. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо стажу наукової роботи від 19 червня 2001 року № 9-рп/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 26. Ст. 1182.
15. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Санді Таймс» (Sunday Times) проти Сполученого Королівства від 06 листопада 1980 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980>.
16. Гом'єн Д. Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини ; пер. з англ. Т. Іваненко та О. Павличенко. Львів : Кальварія, 2002. 180 с.
17. Про міжнародні договори України: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
18. Кармазіна К.Ю. Закон «про систему джерел права»: актуальність та перспективи. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2008. Т. 13. Вип. 9. С. 101–106. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/467/1/articles_101-106.pdf.
19. Проект Закону «Про нормативно-правові акти» № 1343-1 від 21.01.2008 року (ініціатор законопроекту Лавринович О.В.). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1343-1&skl=7.
20. Луць Л.А. Перспективи становлення судового прецеденту як джерела права України. *Вісник Центру суддівських студій*. 2006. № 6. С. 9–15.
21. Ісмайлов К.Ю. Правова природа постанов і роз'яснень Пленуму Верховного Суду України як джерел права. *Наше право*. 2011. № 1. С. 5–12.
22. Стрижак А.А. Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналіт. огляд та коментар). Київ : Ін Юре, 2010.
23. Шевчук С.В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ : Реферат, 2007. 640 с.

УДК 342.7

ВЧЕННЯ ПРО ОСНОВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ФАКТИ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

DOCUMENTS ON THE FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE HUMAN: THE FACTS, THE PROBLEMS AND THE WAYS TO SOLVE THEM

Кравченко М.Г.,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Стаття присвячена порівняльно-правовому дослідженню вітчизняного та німецького (австрійського та швейцарського) вчення про основні права людини.

На підставі аналізу вітчизняної юридичної літератури автор доходить висновку про те, що в Україні відсутнє єдине, внутрішньо-узгоджене вчення про основні права людини європейського зразка.

Автор доводить тезу про те, що подальший розвиток вітчизняного вчення про основні права людини є передумовою для виконання Українською державою свого основного обов'язку із утвердження і забезпечення прав та свобод людини і громадянина. У зв'язку із цим виникає потреба у пошуку шляхів покращення українського вчення про основні права людини, приведення його у відповідність до найкращих світових (європейських) аналогів.

В результаті проведеного дослідження визначені окремі напрями покращення вітчизняного вчення про основні права людини. Ними мають стати: посилення історико-правового складника вчення про основні права людини, який має виявлятися у ґрунтовному дослідженні кожного окремого основного права людини, діалектики його становлення в Україні; зміна поглядів на сутність основних прав людини та обов'язок Української держави щодо їхнього утвердження і забезпечення, яка передбачає визнання їх як гарантій приватних осіб, які визначають міру її свободи та захищають фізичну особу від свавілля держави та третіх осіб; обґрунтовується необхідність формування єдиного внутрішньо-узгодженого конституційного вчення про основні права людини, яке має визначити єдині характеристики для кожного окремого основного права людини. Таке вчення має стати основою для реалізації основних прав людини у будь-якій галузі права; розширення джерел права, за рахунок яких воно формується, та підвищення практичного значення такого вчення. Вчення про основні права людини не має будуватися лише шляхом тлумачення міжнародного права та національного законодавства України. Вагому роль у його формуванні мають приймати вчені та юристи-практики. Вироблені ними теоретичні концепції, за умови їх загального визнання, мають мати рівне значення із приписами законодавства України у правозастосовчій діяльності.

Ключові слова: основні права людини, вчення, держава, джерела права, система прав людини.

The article is devoted to a comparative legal study of the national and German (Austrian and Swiss) doctrines on fundamental human rights. Based on the analysis of domestic legal literature, the author concludes that there is no unified, internally agreed doctrine of the basic human rights of the European model.

The author argues that the further development of the national doctrine of fundamental human rights is a prerequisite for the fulfillment by the Ukrainian state of its basic duty to assert and ensure the rights and freedoms of man and citizen. In this regard, there is a need to find ways to improve the Ukrainian doctrine of fundamental human rights and to bring it into line with the best world (European) counterparts.

As a result of the conducted research certain directions of improvement of the national doctrine on basic human rights were identified. They should become: It is stated that the historical and legal component of the national doctrine of human rights should be substantially enhanced. It provides a thorough study of the issues of the origin, formation and development of each individual human right in Ukraine; it is proved that the understanding of the essence of human rights in Ukraine should change. They should be considered as requirements addressed to the Ukrainian state. At the same time, their approval and provision of the latter does not require their mandatory formalization at the level of the legislation of Ukraine, since the state does not create basic human rights, but only recognizes the fact of their existence; the need to form a unified, internally

agreed constitutional doctrine on fundamental human rights was stated. It should replace disparate sectoral doctrines on the same human rights; the necessity to expand the sources of law on the basis of which the national doctrine of human rights is to be substantiated. Along with national legal acts, international legal acts, decisions of judicial bodies, it should be formed with the obligatory involvement of legal doctrine, which should be of equal importance in regulating the realization of individual human rights.

Key words: fundamental human rights, doctrine, state, sources of law, human rights system.

Постановка проблеми. Конституція України визнала людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю в Україні. При цьому права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Ці конституційні положення мають не декларативне, теоретичне, а саме практичне значення. Вони є практичним завданням, адресованим насамперед Українській державі. Вона, як справедливо звертає увагу Р.С. Мельник, має обов'язок створення юридичних умов для гарантування органами публічної влади, насамперед суб'єктами публічної адміністрації, прав та свобод людини і громадянина, реалізація яких відбувається у сфері публічного адміністрування [2, с. 60]. Цей обов'язок Української держави може вирішуватися через виконання низки взаємопов'язаних завдань, а зокрема: 1) конкретизацію прав та свобод приватних осіб, які можуть реалізовуватися у сфері публічного адміністрування; 2) формування досконалих механізмів реалізації прав та свобод людини і громадянина у сфері публічного адміністрування; 3) уніфікацію та закріплення на законодавчому рівні процедур прийняття юридичних актів суб'єктами публічної адміністрації; 4) поліпшення механізмів контролю інституцій громадянського суспільства за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації; 5) удосконалення інституту юридичної відповідальності суб'єктів публічної адміністрації [2, с. 60] та ін. До цього переліку завдань ми додали б ще одне важливе завдання, виконання якого стане запорукою утвердження та забезпечення прав та свобод людини і громадянина в Україні – формування в Україні фундаментального вчення про основні права людини, яке б відповідало найкращим європейським аналогам.

На наш погляд, оцінити наявне в Україні вчення про права людини, аналізуючи винятково саме це вчення, досить складно, адже тільки порівнявши його з іншими вченнями, ми зможемо дати йому певну оцінку. При цьому не можуть бути зразком для порівняння вчення про права людини, які сформувалися у близьких за умовами історичного розвитку до України країнах. Йдеться про Російську Федерацію, Республіку Білорусь, Республіку Молдова та інші пострадянські країни. Ми пропонуємо взяти у за зразок для порівняння фундаментальне вчення про основні права людини, яке було сформоване у Німеччині, Австрії та Швейцарії. Таким чином, порівнюючи ці вчення про основні права людини та те, яке було сформованим в Україні, ми зможемо отримати певне уявлення про вітчизняне вчення про права людини. Власне, таке порівняння і надасть нам можливість досягти мети нашого дослідження, а зокрема: навести факти щодо вчення про основні права людини України, визначити перелік недоліків такого вчення та визначити шляхи їх подолання.

Стан опрацювання. До фундаментальних досліджень системи прав людини в Україні можна віднести наукові дослідження П.М. Рабіновича, М.І. Хавронюка, С.П. Головатого, А.М. Колодія та інших [3; 4; 5]. Серед вітчизняних досліджень, які присвячені окремим групам прав людини, можна назвати дослідження О.В. Синегубова, М.П. Тиріна, Т.В. Ліснічої та інших [6; 7; 8]. Серед вітчизняних досліджень, які присвячені окремим правам людини, можна назвати, наприклад, дослідження О.В. Совгіри, А.О. Янчука, Р.А. Майданика та інших [9; 10].

Серед німецьких, австрійських та швейцарських досліджень цього спрямування можна назвати фундаментальні праці, присвячені правам людини, М. Петера, М. Кюнліха, Р. Алексія, О. Бьома та інших [11; 12; 13; 14].

Метою статті є визначення на підставі порівняння вітчизняного та німецького фундаментального вчення

про основні права людини переваг останнього. На підставі проведеного порівняльно-правового аналізу зробити пропозиції щодо напрямів вдосконалення вітчизняного вчення про основні права людини.

Виклад основного матеріалу. Є низка переваг німецького вчення про основні права людини порівняно із аналогічним українським вченням.

По-перше, перевагою німецького вчення про права людини є те, що суттєву увагу воно приділяє зародженню, становленню та розвитку кожного окремого права людини [11]. Фактично, з цього починається аналіз кожного права людини. При цьому такий аналіз не є суто оглядовим та поверхневим. Німецькі вчені ґрунтовно досліджують: де і коли з'явилася перша згадка про відповідне право людини; де і в якому юридичному джерелі воно було закріплено уперше; які категорії використовувалися для його юридичного оформлення; який зміст у них вкладався. ґрунтовно досліджується становлення та розвиток як нормативного регулювання, так і вчення про відповідне право людини. При цьому увага приділяється не тільки нормативному закріпленню відповідного права людини у юридичних джерелах, а й аналізується практика судів, у яких тлумачиться відповідне право. Окрема увага приділяється висновкам відомих юристів минулого, які робили відповідні зауваження щодо сутності та різноманітних аспектів реалізації відповідного права людини.

Важливо звернути увагу ще на один принциповий момент. Історичний складник німецького вчення про права людини не оминає будь-яких періодів його розвитку. Тобто аналізується увесь історичний шлях становлення та розвитку відповідного права, як позитивний, так і негативний. Інакше кажучи, із цього вчення не викреслюються негативна практика реалізації окремих прав людини за часів існування нацизму у Німеччині в 30–40 рр. ХХ століття. Цей момент має суттєве значення, адже навіть практика реалізації окремих прав людини є корисною, адже її аналіз та виявлення помилок, які призвели до порушень прав людини, є досвідом, який допомагає уникнути таких порушень у майбутньому.

Що ж стосується України, то тут історико-правові дослідження проведені лише стосовно окремих прав людини. Інакше кажучи, існують окремі права людини, історія зародження та становлення яких в Україні є невідомою. Отже, необхідні ґрунтовні дослідження кожного окремого права людини в Україні. Крім того, наразі лише починається дослідження практики порушення окремих прав людини в Україні за радянської доби. Цей негативний досвід, його ґрунтовний аналіз та виявлення причин, які призвели до порушення прав людини, змогли б суттєво доповнити вітчизняне вчення про права людини і стати пересторогами на шляху порушення конкретних прав людини в Україні у майбутньому.

По-друге, суттєво відрізняються уявлення про сутність прав людини у межах вітчизняного та німецького вчення про права людини. Незвичною для вітчизняної юриспруденції є ідея, яка сформована у межах німецького та австрійського вчення про основні права людини про те, що права людини спрямовані проти держави. Інакше кажучи, вони обмежують втручання держави у свободу людини. Ця ідея знайшла своє нормативне втілення у ч. 3 ст. 1 Основного закону ФРН [15], згідно із якою основні права є обмеженнями для: 1) законодавства ФРН; 2) виконавчої влади; 3) юрисдикції. Інакше кажучи, гарантування основних прав і свобод людини може здійснюватися не лише через їх утвердження та забезпечення,

через створення досконалих механізмів їх реалізації, але й через обмеження прав людини: а) законодавства; б) публічної адміністрації; в) суду. Власне, цей аспект сутності прав людини є новим для вітчизняного вчення про права людини.

Ще одним моментом, який відрізняє вітчизняне уявлення про права людини від уявлення про сутність прав людини, яка розроблена у німецькому вченні про права людини, є те, що права людини розглядаються останнім як гарантії, які надані фізичній особі [16, с. 39]. Інакше кажучи, основні права, які належать кожній людині, надають їй рівну міру благ, рівне ставлення зі сторони суб'єктів публічної влади, приватних осіб та інституцій громадянського суспільства. Права людини не породжує держава чи будь-який інший суб'єкт публічної влади. Вони лише визнають їх існування на рівні законодавства. Однак відсутність нормативного регулювання реалізації відповідного права людини не означає того, що його немає, або того, що воно має реалізовуватися винятково у порядку, визначеному у нормативно-правових актах. Крім того, відсутність нормативного регулювання реалізації окремих прав людини не звільняє державу від її обов'язку щодо утвердження і забезпечення прав людини у спосіб і у формах, які відповідають публічним інтересам приватних осіб.

Принципово інша позиція прослідковується у вітчизняній теорії та практиці. Для прикладу візьмемо Рішення Конституційного Суду України від 09 вересня 2010 року № 19-рп/2010, де зазначається: «Забезпечення прав і свобод потребує, зокрема, законодавчого закріплення механізмів (процедур), які створюють реальні можливості для здійснення кожним громадянином прав і свобод» [17]. Таким чином, реалізація прав людини ставиться Конституційним Судом у пряму залежність від існування чи неіснування нормативно визначеного механізму його реалізації. Така позиція Конституційного Суду України, на наш погляд, стає на заваді реалізації основного обов'язку Української держави щодо утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Адже держава може умисно не створювати або зволікати із створенням нормативного регулювання процедури реалізації окремих прав людини. Яскравим прикладом у цьому випадку є відсутність процедури реалізації закріпленого на рівні ст. 39 Конституції України [1] права на мирні зібрання.

По-третє, наступним аспектом, який свідчить на користь німецького вчення про права людини, є те, що воно є монолітним. Пояснимо цю тезу конкретніше. У Німеччині існує єдине конституційно-правове вчення про основні права людини. Таке вчення побудоване поза галузевим поділом права, звичним для України та інших пострадянських країн. Справа полягає у тому, що норми Конституції ФРН рівною мірою стосуються будь-яких правовідносин – цивільних, кримінальних, трудових, сімейних тощо. Інакше кажучи, не може бути одного вчення про право людини у межах конституційного права, іншого вчення про це ж право людини у межах цивільного права, зовсім іншого вчення про це ж право у межах кримінального права. Має бути єдине вчення про окремі права людини, які мають мати єдине змістове наповнення і у кримінальному, і у фінансовому, і у цивільному, і у трудовому праві та інших галузевих юридичних науках. В цьому, на наш погляд, і є одна із переваг німецького вчення про основні права людини.

В Україні є інша ситуація. Для прикладу візьмемо вчення про право на життя. У межах вітчизняної науки воно розглядається як: 1) свобода людини безпосередньо реалізовувати можливості, які вона має внаслідок своєї приналежності до виду *Homo sapiens* [18, с. 13]; 2) пакет соціальних, економічних та культурних прав [19, с. 37]; система прав, похідних від права на життя, таких як право розпоряджатися своїм життям, право піддати своє життя тощо [20, с. 7]; невіддільне, основоположне право

людини [21, с. 185]; об'єкт кримінально-правової охорони [22, с. 235] та інше. Такі різні погляди на одне і те саме право є наслідком того, що наведені підходи сформовані у межах різних вітчизняних вчень про права людини, а зокрема, у межах конституційного, цивільного та кримінального права. При цьому виникає питання про те, який же підхід із наведених є вірним? На який із наведених підходів може спиратися, наприклад, суддя або публічний службовець під час вирішення юридично значимого питання, яке зачіпає реалізацію права на життя? У Німеччині такого питання не виникає, адже існує єдине конституційне вчення щодо кожного окремого права людини, яке виключає багатоманітність вчень про одне і те саме право людини.

По-четверте, ще однією відмінною рисою німецького вчення про права людини є його комплексний характер та багатоманітність джерел права, за рахунок яких воно формується. Так, вчення про будь-яке право людини будується за допомогою: норм міжнародного права, норм права ЄС; норм законодавства на національному рівні (федерального законодавства та законодавства федеральних земель), правової доктрини, рішень судових органів (рішення Федерального Конституційного суду Німеччини; рішення Європейського суду з прав людини та інші); правових звичаїв. Така комплексність дозволяє всесторонньо вибудувати вчення про кожне окреме право людини. При цьому кожна група із перелічених джерел права доповнює і збагачує таке вчення. Що ж стосується України, то тут перелік джерел, на підставі яких формується вчення про основні права людини, є значно вужчим. Основним джерелом права у такому разі є нормативно-правові акти на чолі із Конституцією України. Побічно до формування такого вчення (а конкретніше – вчень, які будуються за галузевою ознакою) залучаються норми міжнародного права, рішення Конституційного Суду України та Рішення Європейського суду з прав людини. При цьому перевага віддається саме нормативно-правовим актам, у яких виражається воля насамперед держави. Не допускається навіть можливість того, що думки та наукові позиції найкращих українських юристів (вчених, суддів, адвокатів, прокурорів та інших) можуть мати однакове значення із приписами нормативно-правових актів під час реалізації того чи іншого основного права людини. На наш погляд, така недовіра до української науки та практики є помилковою та заважає правовій доктрині стати джерелом вітчизняного вчення про права людини. У той же час у Німеччині посилання на думки та позиції відомих юристів під час вирішення різноманітних юридичних питань є цілком прийнятною річчю. Очевидно те, що перейняти цей досвід варто було б і Україні.

Висновки. Порівняльно-правовий аналіз українського та фундаментального німецького (австрійського, швейцарського) вчення про основні права людини дозволяє визначити такі напрями вдосконалення вітчизняного вчення про основні права людини:

1. Констатовано те, що суттєво має посилитися історико-правовий складник вітчизняного вчення про права людини. Він передбачає ґрунтовне дослідження питань про зародження, становлення та розвиток кожного окремого права людини в Україні.

2. Доведено те, що має змінитися розуміння сутності прав людини в Україні. Вони мають розглядатися як вимоги, адресовані до Української держави. При цьому для їх утвердження і забезпечення останньою не вимагається обов'язкова їх формалізація на рівні законодавства України, адже держава не створює основні права людини, а лише визнає факт їх існування.

3. Констатована необхідність формування єдиного, внутрішньо-узгодженого конституційного вчення про основні права людини. Воно має замінити розрізнені галузеві вчення про одні й ті самі права людини.

4. Обґрунтовано необхідність розширення джерел права, на підставі яких має формуватися вітчизняне

вчення про права людини. Поряд із національними юридичними актами, міжнародними юридичними актами, рішеннями судових органів воно має формуватися із

обов'язковим залученням правової доктрини, яка має мати рівне значення під час регулювання реалізації окремих прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навч. посіб. / за заг. ред. Р.С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.
3. Рабінович П.М. Права людини і громадянина : навч. посіб. / П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк. Київ : Атіка, 2004. 464 с.
4. Головатий С.П. Про людські права. Лекції. Київ : Дух і літера, 2016, 760 с.
5. Колодій А.М. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні : підруч. для студ. ВНЗ та працівників місцевого самоврядування / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. Київ : Правова єдність, 2008. 350 с.
6. Синегубов О.В. Здійснення особистих немайнових прав осіб, що не досягли повноліття : автореф. ... дис. д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 39 с.
7. Тиріна М.П. Особливості функціонування та проблеми реалізації прав і свобод людини і громадянина нового покоління у сучасній державі (на прикладі біологічних) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2013. 20 с.
8. Лісна Т.В. Захист особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на життя, здоров'я, свободу та особисту недоторканність) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 20 с.
9. Совгіря О.В., Янчук А.О. Право на життя: сучасний медичний та правовий контекст. *Світ медицини та біології*. 2018. № 1(63). С. 216–223.
10. Майданик Р.А. Право фізичної особи на життя : поняття, елементи, виникнення і припинення. *Публічне право*. 2016. № 3. С. 9–20.
11. Peter M.H. Natürliche Personen als Grundrechtsträger: in Merten. Papier (Hrsg.), HGR II, 2006. S. 1130–1143.
12. Koenig M. Menschenrechte. Frankfurt am Main. 2005. S. 12.
13. Alexy R. Menschenrechte ohne Metaphysik? *DZPhil*52. 2004. S. 15–24.
14. Otto Böhm, Doris Katheder: Grundkurs Menschenrechte – Die 30 Artikel kommentiert für die politische Bildung. 5 Bände, Echter Verlag, Würzburg 2012ff, 420 Seiten.
15. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html> (дата звернення: 07.06.2019).
16. Hohberger S., Damlachi H. *Performancesteigerung im Unternehmen*. Wiesbaden. Springer Gabler, 2017. 507 s.
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами» від 09 вересня 2010 року № 19-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-10> (дата звернення 09.06.2019).
18. Рогова О.Г. Право на життя в системі прав людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків. 21 с.
19. Подковенко Т.О. Право на життя як найвища цінність. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. №3. С. 34–38.
20. Соловійов А.В. Право людини на життя: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів. 19 с.
21. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол. : В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.
22. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С.С. Яценко. Київ : А.С.К., 2002. 968 с.

УДК 342.25

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

PROBLEMS AND PROSPECTS OF CONDUCT DECENTRALIZATION REFORM

Нікітенко Л.О.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Статтю присвячено проблемам та перспективам проведення реформи децентралізації в Україні.

Сформульовано цілий ряд нагальних проблем децентралізаційної реформи, серед яких: 1) відсутність системного підходу до реформ, що проявляється у неузгодженості «старих» та «нових» нормативно-правових актів, недотриманні синхронності проведення усіх реформ – адміністративно-територіальної, фінансової, податкової, судової, комунальної тощо; 2) необізнаність суспільства про децентралізацію та її нерозуміння; 3) сумнівність доцільності одночасного проведення усіх видів децентралізації (політичної, адміністративної, фінансової); 4) нерегульованість питань адміністративно-територіального устрою та статусу територіальної громади; 5) організаційні проблеми в процесі об'єднання територіальних громад; 6) часте звернення до судів з приводу об'єднання територіальних громад; 7) суперечливості законодавчого регулювання фінансової децентралізації; 8) високий рівень корупції в контексті децентралізації бюджетів; 9) посилення навантаження на працівників органів місцевого самоврядування через розширення повноважень на місцевому рівні без створення додаткових структур та без матеріального заохочування.

Визначено перспективи децентралізації задля позитивного впливу на зміцнення територіальної цілісності країни, боротьби із корупцією, економічного розвитку, ефективності діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування та зниження рівня бідності.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення законодавчого регулювання та практики реалізації реформи децентралізації з акцентом на прийняття низки нормативно-правових актів для завершення процесу децентралізації.

Ключові слова: міське самоврядування, державна влада, децентралізація, централізація, публічне управління, об'єднання територіальних громад.

The article is devoted to the problems and prospects of decentralization reform in Ukraine.

A number of pressing problems of decentralization reform have been formulated, including: 1) lack of a systematic approach to the reform, which is manifested in the inconsistency of the "old" and "new" normative legal acts, non-compliance of synchronization of all reforms – adminis-